

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 7 februari 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till internationell hjälpverksamhet till förmån för spanska nödställda.

(1:a avd.)

I en den 27 januari 1939 dagtecknad proposition, nr 46, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att för lämnande av bidrag intill ett belopp av 1,500,000 kronor till internationell hjälpverksamhet till förmån för spanska nödställda må tagas i anspråk det i riksstaten för budgetåret 1938/39 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

T. f. departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att Kungl. Maj:t i proposition till 1938 års riksdag (nr 134) föreslog riksdagen medgiva, att för lämnande av bidrag intill 100,000 kronor till internationell hjälpverksamhet till förmån för hemlösa barn i Spanien finge tagas i anspråk det i riksstaten för budgetåret 1937/38 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Förslaget i fråga hade föranletts av en av presidenten i en då nyligen bildad internationell kommission för hjälp åt hemlösa barn i Spanien hos svenska regeringen gjord hemställan om ett bidrag till finansierandet av den av kommissionen planerade hjälpverksamheten. Kommissionen bestode av ombud för olika organisationer för bistånd åt flyktingar ävensom för de engelska kväkarna. Kommissionen avsåg att snarast möjligt upprätta en organisation med säte i Genève och med ombud på olika platser i Spanien i syfte att fördela föda åt de barn, som genom inbördeskriget nödgats övergiva inom krigszonerna belägna områden eller bombarderade städer och vilkas antal av kommissionen beräknades uppgå till 250,000. Organisationen skulle omfatta Spanien i dess helhet, och föda skulle efter opartiska grunder utdelas, där behovet vore störst. Kommissionen ämnade samarbeta med redan befintliga såväl officiella som enskilda hjälporganisationer på ömse sidor av fronten i Spanien.

Det genom propositionen framlagda förslaget bifölls av riksdagen.

T. f. departementschefen har i detta sammanhang vidare erinrat om att Kungl. Maj:t den 28 oktober 1938 av lotterimedel beviljat den svenska kvinnokommittén för Spaniens barn ett understöd å högst 30,000 kronor. Beträffande det understöd åt hjälpverksamheten, som lämnats från enskilt svenskt håll, har nämnts, att insamlingen bland de svenska arbetarna lämnat

ett resultat av över 3 miljoner kronor; kvinnokommittén för Spaniens barn har för sin del insamlat något över 300,000 kronor.

Den internationella kommissionen («Commission internationale d'aide aux enfants évacués en Espagne»), som trädde i verksamhet i april 1938, består av representanter för olika hjälporganisationer, som verka i Spanien, och av andra personer med erfarenhet av liknande hjälpverksamhet i stor skala; kommissionens president är den norske domaren Michael Hansson och dess kommissarie en svensk, herr M. Lilliehöök.

T. f. departementschefen har härefter meddelat, att kommissionens president, herr Hansson, i skrivelse den 15 november 1938 fäst svenska regeringens uppmärksamhet på det trängande behovet av bidrag i penningmedel eller in natura till kommissionens verksamhet. I skrivelsen framhålles, att i Spanien funnes omkring 500,000 barn i åldern 2—4 år, som icke erhöle någon som helst statlig hjälp. Kostnaden för föda till dessa 500,000 barn under sju månader skulle uppgå till omkring 360,000 pund sterling, däri icke inberäknat det vete, som utan kostnad erhöles från Förenta Staterna. Kommissionen tillhandahölle föda åt omkring 50,000 barn, och kostnaden för varje barn uppginge till en penny om dagen, däri inbegripet administrativa och andra utgifter. Kommissionen förnyade sin vädjan till regeringarna och avsåge att därjämte vända sig direkt till allmänheten. Herr Hansson meddelade slutligen, att herr Lilliehöök av kommissionen erhållit i uppdrag att vid besök i Stockholm ytterligare redogöra för frågan.

Herr Lilliehöök har i en till ministern för utrikes ärendena överlämnad skrivelse den 12 januari 1939 meddelat, att skrivelser av samma innehåll som den, för vilken nyss redogjorts, samtidigt avlåtits till regeringarna i andra länder och att han å kommissionens vägnar uppvaktat vederbörande myndigheter i Belgien, Finland, Frankrike och Nederländerna. Samtliga dessa myndigheter hade upptagit kommissionens vädjan med största sympati. Vidare hade brittiska utrikesministeriet meddelat, att brittiska regeringen avsåge att lämna fortsatt stöd till kommissionen. Herr Lilliehöök framhöll vidare, att inför den nöd, som rådde bland barnen i stora delar av Spanien, en kraftig utvidgning av hjälpverksamheten krävdes, därest icke den kommande generationen skulle för all framtid lida obotlig skada. Enligt rapporter från kommissionens medarbetare i Spanien uppginge antalet barn, som måste betraktas såsom nödlidande, till $1\frac{1}{2}$ —2 miljoner, varav hälften levde på eller under svältgränsen. I detta läge ansåge kommissionen det vara sin plikt att framhålla, att den icke disponerade medel för att fortsätta ens sin nuvarande verksamhet längre än till utgången av februari 1939. Detta innebure, att dess utspisningslokaler, där för närvarande 60,000 à 70,000 barn dagligen utspisades, då måste nedläggas, därest ej ytterligare bidrag snart kunde erhållas. Kostnaden för dessa utspisningslokalers upprätthållande i hittillsvarande omfattning uppginge till omkring 120,000 kronor i månaden.

I herr Lilliehööks skrivelse meddelas vidare, att Förenta Staternas regering förklarar sig ämna ställa en större kvantitet vete till spanska folkets förfogande såsom gåva samt att kommissionen för närvarande i första hand

sökte uppbringa medel för uppköp av mjölk. Därutöver erfordrades givetvis även andra livsmedel samt kläder och skodon. Av en vid skrivelsen fogad tablå framgår, att kommissionen intill den 31 december 1938 från Australien, Belgien, Canada, Danmark, Egypten, Frankrike, Förenta Staterna, Indien, Irland, Italien, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Polen, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Sydafrikanska Unionen och Tyskland emottagit bidrag i penningar och in natura till ett värde av inemot 2 miljoner kronor.

T. f. departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

Den internationella kommissionens enträgna hemställan om understöd synes synnerligen behjärtansvärd. Förslag synes därför böra framläggas för riksdagen om anvisande av medel för ifrågavarande hjälpverksamhet, och jag tillstyrker, att ett belopp av 1,500,000 kronor äskas för ändamålet. Vid beloppets användande, vilket torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t, synes det mig böra övervägas, huruvida icke som ett av sätten att lämna en effektiv och snar hjälp skulle kunna ifrågakomma att till Spanien för fördelning genom kommissionens försorg enligt hittills gällande grunder överföra sådana kvantiteter från här upplagda lager av livsförnödenheter, såsom brödsäd, torkad fisk, fruset kött, vilka kunna avvaras utan olägenhet för vår folkförsörjning. Vidare torde i samverkan med kommissionen förnödenheter kunna i och för fördelning genom kommissionen inköpas även utom Sverige. Ehuru det föreslagna svenska statsbidraget i främsta rummet bör användas för hjälpverksamhet för barn, synes Kungl. Maj:t dock icke böra vara förhindrad att därmed bispringa en till hjälp jämväl åt vuxna spanska nödställda eventuellt utvidgad verksamhet. Hjälpverksamheten bör kunna komma de nödställda till godo, vare sig de vistas i Spanien eller på grund av nu rådande förhållanden föranletts att lämna landet. En del av det anvisade beloppet bör kunna avses för organisationskostnader.

I detta samband är att nämna, att den internationella kommissionen den 19 innevarande månad anmält, att den för verksamhetens fortsättande vore i trängande behov av penningmedel, samt hemställt, huruvida icke 100,000 kronor kunde omedelbart utanordnas. Med anledning härav har Överstyrelsen för Svenska Röda Korset, som underrättats om kommissionens belägenhet, ställt sistnämnda belopp till dess förfogande. I händelse av bifall till mitt förevarande förslag synes Överstyrelsens utlägg böra ersättas av beviljade medel.

För ändamålet torde, i likhet med vad under nästföregående år varit fallet, böra anlitas anslaget till oförutsedda utgifter.

Utskottet finner det vara en synnerligen behjärtansvärd angelägenhet, att jämväl från svensk sida stöd lämnas åt den av internationella kommissionen igångsatta hjälpverksamheten till förmån för spanska nödställda. Utskottet tillstyrker därför, att medel anvisas för ändamålet och har intet att erinra mot det begärda bidraget av 1,500,000 kronor. Det synes utskottet böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i fråga om beloppets närmare användande.

Då utskottet ej heller haft något att invända mot det ifrågasatta sättet för medlens bestridande eller mot vad t. f. departementschefen i övrigt anfört, finner sig utskottet böra hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva, att för lämnande av bidrag in- till ett belopp av 1,500,000 kronor till internationell hjälp- verksamhet till förmån för spanska nödställda må tagas i anspråk det i riksstaten för budgetåret 1938/39 uppförda för- slagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Stockholm den 7 februari 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo, Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Svensson* i Kompersmåla, *Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli, Ström* i Lidköping, *Andrén, Lindström, Larsson* i Varberg och *von Heland*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Magnusson* i Skövde, *Törnkvist, Svensson* i Grönvik, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge, Ward, Weijne, Åqvist, Bergström* och *Lundberg*.

Reservation

av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Landeryd, *Andrén, Magnusson* i Skövde och *Lundberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet finner — — — spanska nödställda. Utskottet tillstyrker där- för, att medel anvisas för ändamålet, ehuru det av Kungl. Maj:t äskade be- loppet förefaller väl högt med hänsyn till vad andra stater funnit lämpligt be- vilja för samma sak. Det synes ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i fråga om beloppets närmare användande. Utskottet förutsätter emellertid som ett nödvändigt villkor för det svenska bidragets utbetalande, att den in- ternationella kommissionen fullföljer sin hjälpverksamhet efter fullt opar- tiska grunder på båda sidor om de spanska stridslinjerna. Utskottet vill ock- så framhålla vikten av att utbetalningarna ske successivt, så att Kungl. Maj:t blir i tillfälle att taga nödig hänsyn till de förändringar, som kunna inträda i Spaniens ekonomiska och sociala förhållanden.

Då utskottet för övrigt icke haft något att invända mot det ifrågasatta sät- tet för medlens bestridande eller mot vad t. f. departemenschefen anför, fin- ner sig utskottet böra hemställa,

att riksdagen — — — ett belopp av 1,500,000 kronor — —
— till oförutsedda utgifter.»